

Marko Lindgren

**Kokemuksia innovaatiojournalismiohjelmasta
Stanfordissa 2010 - 2011**

Jyväskylän yliopisto ja Helsingin Sanomain Säätiö

Jyväskylä 2012

© Marko Lindgren ja Helsingin Sanomain Säätiö 2012

ISBN 978-951-39-4862-7

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TAUSTAT	6
3	INNOVAATIOT JOURNALISMISSA.....	8
3.1	Hallinnollinen innovaatioympäristö	10
3.2	Innovaatioaiheiden lähteet	11
3.3	Journalismin rooli.....	12
3.4	Työprosessit	13
4	FELLOWSHIP	16
4.1	Valmistautuminen Fellowship-kauteen.....	16
4.2	Fellowship-kauden alku.....	18
4.3	Työharjoittelu.....	20
4.4	Stanfordin konferenssi.....	25
4.5	Stipendiaattikauden loppu	26
5	PLUSSAT JA MIINUKSET	29
5.1	Stipendiaattikauden talous	30
5.2	Innovaatiojournalismin tulevaisuus.....	31
5.3	Arvioita ja parannusehdotuksia.....	31
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	34
	LÄHTEET.....	35

1 JOHDANTO

Innovaatiojournalismiohjelma käynnistyi Stanfordissa vuonna 2004 Stanford Center for Innovations and Learning -keskuksessa ruotsalaisen valtion innovaatioviraston VINNOVAn rahoittamana. Ensimmäisenä vuonna osallistujat olivat ruotsalaisia, ensimmäinen suomalainen fellow osallistui ohjelmaan vuonna 2006. (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 6-7)

Suomalaisten osallistuminen ohjelmaan vakiintui vuonna 2008, jolloin Helsingin Sanomien Säätiö, Sitra ja TEKES päättivät tukea suomalaisten journalistien ohjelmaan osallistumista vuoteen 2012. (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 8) Ohjelma päättyi kuitenkin äkillisesti kesällä 2011, vuosi ennen suunniteltua.

Vuosien 2006-2009 fellowien kokemukset on raportoitu tutkimuksessa *How to educate innovation journalists? Experiences of innovation journalism education in Finland 2004-2010* (Lassila-Merisalo - Uskali 2011) Nyt käsillä oleva raportti perustuu vuosien 2010 ja 2011 kuuden osallistujan haastatteluun ja osallistujien Helsingin Sanomien Säätiölle toimittamiin loppuraportteihin.

Haastattelut ovat fokusoituja puoli-strukturoituja haastatteluja. Haastattelut identifioidaan tässä raportissa koodeilla F10(10) - F15(11), missä F10-F15 viittaavat yksittäiseen haastateltuun ja suluissa oleva luku vuoteen, jolloin haastateltu osallistui ohjelmaan.

2 TAUSTAT

Haastatellut ovat opiskelleet valtiotieteitä, tiedotusoppia ja kansantaloustiedettä. Yksi haastatelluista on diplomi-insinööri, ja yhdellä kirjallisuuden yliopisto-opinnot olivat jääneet kesken. Kaikki haastateltavat olivat päätyneet alalle oman kiinnostuksensa, viestintäalan muiden töiden sekä - ikään kuin ajautumalla - kesätöiden ja avustajasuhteiden kautta. Yksi haastateltu oli jo toisen polven toimittaja.

F10(10): Kalevasta otettiin muhun yhteyttä [...], että huvittaisko välillä avustaa ja [...] sitten siellä vapautui HighTech Forum -toimittajan paikka ja Kaleva palkkas mut ja tavallaan sillä tiellä ollaan.

F12(10): Kävin kesätöissä sanomalehdissä, kun valmistuin ja soitin toimitukseen Hesarin ja kysyin töitä ja sain töitä ja tulin töihin.

F15(11): Rupesin ensin kirjoittamaan opiskelijalehtiin. Tietoviikko haki osa-aikaisia toimittajia ja sitten sille tielle jäin.

Yhtenä tärkeimmistä työuransa vaiheista toimittajat mainitsivat Innovaatiojournalismin ohjelman. Aikaisempien vuosien osallistujista (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 15) poiketen, haastatellut eivät olleet lähteneet hakemaan uusia urapolkua ohjelman jälkeen.

Toimittajat kokivat, että uralla ei ollut erityisen selvästi erottuvia vaiheita, vaan tärkeänä pidettiin oman erityisalueen kiinnostavuutta ja merkityksen kasvamista. Osa haastateltavista mainitsi tärkeäksi myös urakierron eri vaiheet: vakituisessa työsuhteessa aloittaminen, siirtyminen eri osastojen välillä, sekä eteneminen toimittajasta uutispäälliköksi, tuottajaksi, toimitussihteeriksi ja lopulta koko julkaisun kehitys- ja johtotehtäviin. Kansainvälisten tehtävien lisäksi myös mahdollisuus tehdä monipuolisesti erilaisia juttuja koettiin palkitsevaksi, erityisesti, jos oma työ sai hyvää palautetta tai kansallista tunnustusta.

F11(10): on parasta pyrkiä koko ajan lähemmäs ydintä tässä journalismissa, eli sanomalehden sitä ydintä, joka on se ihan kaikkein, niinku viimeisenä pystyssä jos kaikki karsittais.

Toimittajan työssä kiinnostavana koettiin mahdollisuus tavata innostavia ihmisiä, joilla on sanottavaa ja joita ei muuten tapaisi. Toimittajana näkee myös paikkoja, jotka muissa töissä jäisivät näkemättä. Työn hyvinä puolina korostuivat työn kokonaisvaltaisuuden lisäksi maailman tapahtumista ajan tasalla pysyminen sekä uusien ja kiinnostavien asioiden ja haasteiden kohtaaminen

Merkittävyyttä työhön tuovat älylliset, mutta käytännönläheiset haasteet – ilman akateemista teoreettisuutta. Tärkeää oli myös kyky erottaa oleelliset asiat epäoleellisista sekä mahdollisuus avata monimutkaisia merkityksiä lukijoille.

F10(10): kaikesta täytyy vähän innostua, koska muuten siitä on hirveen tylsä kirjoittaa.

F12(10): Jos haluaa olla uutistoimittaja, niin mun mielestä se on elämäntapa, että ei tähän oikeen sovi sellanen, että käy virka-aikana töissä ja sit unohtaa ja lähtee kotiin.

F15(11): On hauska kertoa vaikeista asioista silleen et ihmiset ymmärtää niitä.

Kirjoittavat toimittajat kokevat haasteena kirjoittajana kehittymisen sekä rutinoitumisen ja maneerien välttämisen. Myös monimediaalisuus tuo haasteita, tapa kertoa tarina on erilainen eri medioissa.

F15(11): Vaihtuva ympäristö luo omia haasteitaan mutta kyllä tarinan kertominen mahdollisimman hyvin on se suurin haaste.

Kiire, kaoottisuus ja jatkuva resurssipula on leimallista toimittajan työlle kaikkien haastateltujen mielestä. Sen lisäksi, että toimittajan pitäisi tietää kaikista asioista paljon, tulisi tämän innostua myös rutiiniaisista aina uudestaan. Toimittajilla voi olla vaikeuksia saada omia juttuideoitaan läpi ja toisinaan he joutuvat kirjoittamaan itselle epäkiinnostavista aiheista.

Se, että toimittajan pitäisi ehtiä tehdä kaikkea, tuo työn stressaavuuden lisäksi haasteita myös aiheiden käsittelyn tasapuolisuuteen. Tämä korostuu, jos käsiteltävä aihe ei ollut tuttu. Aiheeseen ei ole aina aikaa perehtyä, eikä nopean aikataulun vuoksi jää aikaa hahmottaa mikä on asioiden eri puolien suhteet toisiinsa. Erityisenä haasteena mainittiin monimutkainen EU-lainsäädäntö, joka saattaa tehdä näennäisen yksinkertaisestakin asiasta vaikean. Valppaasti ympäristöään tarkkailevalle toimittajalle haasteellista on myös mielenkiinnon kohteiden runsaus.

F11(10): Niitä asioita mitä vois käsitellä ja mitä vois tehdä olis aina paljon enemmän ku mihin aikaa riittää.

3 INNOVAATIOT JOURNALISMISSA

Innovaatiojournalismin ohjelma määrittelee innovaation prosessiksi, joka tuottaa uutta arvoa asiakkaille ja markkinoille. Innovaatiojournalismi puolestaan on innovaatioprosesseja ja ekosysteemejä käsittelevää journalismia (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 4-5), johon kuuluu Triple Helix -käsite, poliittisten, tieteellisten ja liiketaloudellisten näkökulmien käsitteleminen (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 5; Manninen 2010 ja Perttu 2010). Innovaatiojournalismi voidaan määritellä myös tavaksi ja asenteeksi tehdä journalismia (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 20).

Innovaatio-käsite tarkoittaa haastateltujen mielestä ensisijaisesti uutta urauurtavaa ja rajoja rikkovaa ideaa, ilmiötä, tuotetta tai palvelua, joka muuttaa toimintatapoja, ihmisten käyttäytymistä ja yhteiskuntaa. Innovaatioon liittyy oleellisesti myös tuotteenomaisuus, hyödyllisyys ja, ehkä yllättäen, kannattavuus. Innovaatio parantaa asioiden tilaa ja sille on kaupallista kysyntää.

F10(10): eihän se, että ääni kulkeen lankaa pitkin ja ääni kulkee radiosignaalina, mutta sitten se, että mitä siitä seurasi, maailma vähän pieneni, että ihmiset pysty puhumaan, välittää uutisia toisilleen, paljon nopeemmin ja tämmöstä, niin siinä on se innovaatio,

F15(11): innovaatio voi olla ihan mikä tahansa, vaikka päiväkodissa jos tehdään asioita eri tavalla.

Käsitteenä innovaatio on kärsinyt inflaation. Sitä käytetään helposti mistä tahansa keksinnöstä, vaikka se liittyykin usein johonkin teknologiaan tai teknologiseen tuotteeseen. Pelkkä teknologinen tuote ei ole innovaatio, vaan mukaan kuuluu myös uusi liiketoimintamalli ja ansaintalogiikka. Innovaatio-sana on tullut myös niiden toimittajien sanavarastoon, jotka aikaisemmin eivät sitä käyttäneet.

F11(10): otetaan jotain vanhaa, jotain uutta, ja luodaan siitä uusi, mielekäs kokonaisuus.

Yleissanomalehdessä innovaatioaiheet käsittelevät lähinnä taloutta ja paikallisesti merkittäviä näkökulmia, kuten vaikutuksia työllisyyteen. Innovaatioita käsitellään ensisijaisesti teknologian ja yrityksen kannalta, ja sitä kautta yleis-

semmin teknologiatalouden näkökulmasta. Perusuutisointi on usein sensaatiohakuista, eikä siinä pureuduta innovaatioiden kulttuurisiin vaikutuksiin. Innovaatioista kirjoittamista vähentää myös se, että innovaatioaiheet eivät luonteensa mukaisesti istu kovin hyvin perinteiseen tapaan tehdä juttuja.

F12(10): alkuvaihees, silloin ku sitä vasta kehitetään, niin sitä ei viel tiedetä, et tuleeks se menestymään, se on epävarmaa, siitä ei kirjoiteta sen takia. Sit ku se otetaan käyttöön, niin se innovaatio on merkitykseltään niin pieni, et siitä ei kannata siitä yrityksen toiminnasta kirjoittaa, ku se ei työllistytä ku ne viis ja se liikevaihto on se miljoona vuodes [...] Ja sit ku se on iso, niin siin ei oo enää mitään sillä tavalla kauheen uutta oikeesti, niin siit ei kannata kirjoittaa sen takia,

Innovaatioista kirjoittavissa medioissa toimittajat kuitenkin seuraavat sekä kehittyviä teknologioita, että sosiaalisia innovaatioita. Jutuissa pyritään kertomaan minkälaiset innovaatiot ja mallit ovat toimineet muualla maailmassa. Uutisointi on toisaalta myös arkipäiväistynyt. Uudet laitteet tai sosiaalisen median käyttösääntöjen muutokset saattavat saada palstatilaa useina peräkkäisinä päivinä. Myös uutiskriteerit ovat muuttuneet.

F15(11): Suomessaki uutisointiin siitä, yksi kalifornialainen teknologiayhtiö on lähettänyt nyt kutsut lehdistötilaisuuteen. [...] ei se että joku lähettää kutsun lehdistötilaisuuteen vielä kymmenen vuotta sitte ollu mikään uutinen.

Todellisia journalistisia innovaatioita on haastateltujen mielestä aika vähän. Uudet tavat tehdä journalismia, kuten crowd sourcing eli joukkoistaminen ja data-journalismi, tai sosiaalisen median entistä näkyvämpi asema, nähdään pikemmin yhtenä osana journalismin työkalupakkia kuin maailmoja mullistavina keksintöinä. Samoin idea sähköisestä sanomalehdestä ei ole mitenkään uusi, uutta ovat vain laitteet, joiden kautta sähköistä sanomalehteä voi lukea. Oleellisempaa onkin miettiä miten asioista pitäisi kirjoittaa, mitä kysymyksiä pitäisi kysyä ja mistä hakea vastauksia. Toisaalta jo pelkkä journalistinen prosessi nähdään innovatiivisena.

F11(10): elämä on yhtä innovaatiota journalismissa: ilman rutiinia mikään sanomalehti ei valmistuisi, mut sen rutiinin puitteissa pitää olla luovuutta joka päivä yhä uudestaan

Tällainen innovatiivisuus näkyy selvimmin toimitusten hierarkkisten organisaatorakenteiden muutoksissa. Toimitukset siirtyvät yhä enemmän aihekohtaisista pystysiiloista uudelleen ryhmiteltyihin kokonaisuuksiin, jossa aihepiirien raja-aidat kaatuvat. Tähän kannustaa osaltaan se, että luonteensa mukaisesti teknologia, tiede ja design läpäisevät kaikki perinteiset aihealueet kuten kulttuurin ja talouden.

Suomalaisessa innovaatiojournalismissa korostuu suomalaisen tuotteen tai yrityksen menestyminen maailmalla. Haastateltavien mielestä globaaleista aiheista kertomisessa näkyy innovaatioaiheiden korkea uutiskynnys. Globaaleja innovaatiotapahtumia seurataan melko vähän, ja esiin nousevat uutiset ovat joko sensaatiomaisia tai muuten erityisen merkittäviä. Tällä tavoin vaikkapa innovaatiotuotteiden tuotantoon liittyvät globaalit sosiaaliset ja ihmisten hyvinvointiin liittyvät ongelmat ovat tullee entistä paremmin esille.

F10(10): yleensä sitten tommosen globaalien ulottuvuuksien miettiminen ja kertominen ei oo mitenkään yksinkertasia eikä mitenkään helppoja juttuja ja musta tuntuu, että niitä ei myöskään kauheen paljon haluta tehdä.

Toisaalta teknologiainnovaatiot tulevat aikaisempaa paremmin esille. Kun aikaisemmin esimerkiksi Nokiaa käsiteltiin vain talousosastoilla, yrityksen vaikeuksien syitä pohdittaessa innovaatiot tai niiden puutteet ovat nousseet esille.

F11(10): Nokian innovaatiopuoli alko kiinnostaa suomalaista mediaa laajemmin ehkä siinä vaiheessa, kun sillä alko olla ongelmia. Eli kun Nokia alko menettää asemiaan, niin sit jo alettiin kysyä, että mistä tämä johtuu ja ehkä törmättiin innovaatioon

Vaikka globaalit innovaatiot eivät juuri näykään aihevalinnoissa, niillä on vaikutusta varsinkin sanomalehtien journalistisiin käytäntöihin. Sähköisten lehtien ja päätelaitteiden myötä huomisen päivän uutiset ovat lukijoilla jo edellisellä iltana, joten seuraavana aamuna ilmestyvän paperilehden pitäisi pystyä tarjoamaan jotakin uutta ja erilaista.

3.1 Hallinnollinen innovaatioympäristö

Innovaatioympäristön tärkeimmiksi hallinnollisiksi toimijoiksi haastatellut nimesivät Tekesin ja Sitran. Yliopistojen ja TE-keskusten merkitys tunnustettiin myös. VTT:n toimintaa arvostettiin, vaikka aktiivisesta kehittämisestä ja innovoinnista huolimatta se ei tunnu onnistuneen tuottamaan suuria innovaatioita. Hallinnollisten toimijoiden heikkoutena nähtiin liian hidas toiminta. Byrokratia laahaa innovaation perässä. Haastatellut peräänkuuluttivat aktiivisempaa otetta.

F10(10): Että semmonen mentaliteetti pitäis olla täälläkin, että pitäis olla vähän semmosii suoraviivaisempia ja nopeempia toimijoita ja tämmösiä, että jos satsataan johonkin, niin sitten satsataan nopeesti ja kunnolla ja sit katotaan, että jos ei toimi, niin sitten ei toimi. Et on myös sitten rohkeus siihen, että nyt ku ollaan pantu rahaa tohon, niin sitten loppuun asti.

Toisaalta innovaatioympäristön tärkeimmiksi toimijoiksi nähtiin kasvuyritykset ja ideanikkarit, jotka tuottavat innovaatioita markkinatalouden oloissa. Tällöin hallinnollisten toimijoiden tulisi lähinnä mahdollistaa ja olla estämättä innovaatioita. Toimintaympäristön tulisi olla vapaa ja epämuodollinen, jossa erilaiset toimijat synnyttävät pieniä tiimejä ja yrityksiä.

Nykyisen innovaatiotukimallin heikkoudeksi nähtiin se, että pahimmillaan tukitoimet luovat turvaverkon, jonka puitteissa voidaan kokeilla asioita, joille ei ole markkinoilla oikeaa kysyntää. Kokeilukulttuuriin olennaisesti liittyvä epäonnistumisen riski on tällöin varsin pieni.

F14(11): et kyl se aika sellasta, että kannetaan kaivoon vettä -tyyppistä on. Että toi suomalainen tukitoiminta.

3.2 Innovaatioaiheiden lähteet

Innovaatioaiheiden myötä yritysten painoarvo lähteinä on kasvanut. Lähes kaikki aihealueen uutiset kerrotaan yritysten kautta (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 18 ja Perttu 2010). Maailma on monimutkaistunut, eikä toimituksissa ole välttämättä aikaa perehtyä esimerkiksi akateemiseen tutkimukseen. Yritykset ovat hyviä lähteitä, sillä niiden materiaaleissa vaikeatkin asiat on paketoitu helposti ymmärrettävään muotoon.

Sosiaalista mediaa, kuten Facebookia ja Twitteriä, seurataan toimituksissa aikaisempaa enemmän. Sosiaalisen median palveluihin ei välttämättä luoteta lähteinä, pikemmin niistä haetaan juttuvinkkejä ja ideoita.

Uusi painoarvoaan kasvattanut lähderyhmä nojaa asiantuntijuuteen ja maineeseen. Tällaisia asiantuntijalähteitä voivat olla niin karismaattiset yksilöt, ”gurut”, kuin luotettaviksi todetut teknologiablogit ja verkkopalvelut, kuten esimerkiksi ”All Things D”.

F11(10): Facebookin viestinnässä työskentelevä kaveri sanoi, että ei he läheta tiedotetta San Jose Mercuryyn tai näihin perinteisiin sanomalehtiin, he kertoo siitä tietyille teknologiablogaajille, esimerkiksi Robert Scoblelle, Scobleizer-blogista ja sitten Robert testailee ja kokeilee ja kertoo sitten blogissaan tän mielipiteensä ja sitten ne sieltä ottaa valtamediaan joskus muutaman kuukauden päästä,

Näissä teknologiablogeissa innovaatioista kerrotaan omilla säännöillään, jotka eivät välttämättä ole lähelläkään journalismia. Tarinoiden on oltava entistä omaleimaisempia ja esille pääseminen perustuu usein tuttavien ja luottokenkilöiden verkostoon.

Edelleenkin tärkeitä lähteitä ovat viranomaiset, kuten CERT-FI tietoturvasioissa sekä tietosuojavaltuutettu. Viranomaisten rinnalle merkittäväksi lähteeksi ovat nousseet kansalaisjärjestöt. Esimerkiksi Greenpeacen raportteja seurataan, vaikka järjestön vaikuttimiin ei aina luotetakaan. Toisaalta yritysten julkaisuihin suhtaudutaan helposti sinisilmäisemmin.

Toinen lähteenä merkittävä kansalaisjärjestö on EFFI, Electronic Frontier Finland ry, jonka kommentteja kuunnellaan erityisesti verkkojulkaisuissa. Kansalaisjärjestöjen painoarvossa lähteenä on selvä ero perinteisen ja online-median välillä. Yhtenä syynä voi olla se, että online-median tekijät ovat usein samaa sukupolvea ja jakavat samat arvot ja kokemukset kuin kansalaisjärjestöjenkin toimijat. Aihealueet, kuten tekijänoikeudet ja piratismi, ja niihin liittyvät ongelmanasettelut voivat olla vieraampia perinteisen median tekijöille.

F15(11): Se on jännä et jotenki toimittajat, etenki tälläset talousmediassa suhtautuu helposti kansalaisjärjestöihin niin et ne on vähän hörhöjä. Vaikka todellisuudessa ne voi tietää asioista aika paljon. Siel on koulutettuja ihmisiä mukana.

3.3 Journalismin rooli

Medialle perinteinen ja luonteenomaisin rooli on toimia ulkopuolisena tarkkailijana, objektiivisena ja luotettavana tiedon lähteenä. Journalismin tulee olla lukijoiden asialla, omaksumatta mitään erityistä tehtävää. Samaan aikaan median toiminta kuitenkin perustuu toimittajien ja toimitusten arvoihin, jotka luonteensa mukaisesti eivät ole objektiivisia.

Perinteisen journalistisen käsityksen mukainen malli on pikkuhiljaa väistymässä. Mediasta voi tulla aktiivinen innovaatioympäristön toimija oman liiketoimintansa kautta, löytämällä uudenlaisia tapoja tehdä journalismia. Olkoonkin, että tekstiviestiä vastaavaa toimintaympäristöä merkittävästi muuttavaa journalistista innovaatiota ei ole vielä löytynyt. Toisaalta media voi olla myös aktiivinen osallistuja ja eteenpäin vievä voima. Piilaaksosta alkunsa saanut median ja innovaatiosektorin innovaatiota edistävä yhteistyömalli on rantautunut myös Suomeen.

F11(10): Aamulehti on Pirkanmaalla tekijä ja toimija ja käynnistäjä ja innovaattori, meidän missio, et me halutaan elämää tänne kylälle, niin jos sitä muuten ei synny, niin me sitten pannaan itse hommat pyörimään ja jossain kohtaa annetaan jonkun toisen jatkaa.

Toimittajien mielestä media orientoituu nykyhetkeen, käytännössä aivan lähimenneisyyteen. Media reagoi siihen, mitä juuri nyt tapahtuu. Koska menneisyys tunnetaan, siitä on helpompi tehdä juttuja kuin tulevaisuudesta. Nykyisten tapahtumien projisointi tulevaisuuteen on huomattavasti työläämpää ja epävarmempaa.

F11(10): journalismin pitää katsoa huomiseen. [...] journalismin arvo on sen informaation järjestelyssä ja jalostamisessa ja käsittelemisessä ja ihmisten auttamisessa. Ja silloin meidän pitää katsoa yhä enemmän tulevaa ja yhä vähemmän menneeseen

Haastateltujen mielestä mediat ovat omimmillaan puheenaiheiden luojana ja ymmärryksen lisääjänä. Tämän perustehtävänsä kautta, avoimen yhteiskunnan ja faktoihin pohjautuvan keskustelun edistämisen kautta journalismi voi edistää teknologiainnovaatioiden lisäksi myös muita asioita. Mitä enemmän aiheesta kirjoitetaan, sitä enemmän aiheen ympärille syntyy liikettä ja kiinnostusta.

F12(10): jos panostettais journalismissa enemmän näiden innovaatioasioiden uutisointiin, niin mä uskon, että se vahvasti edistäis tällasta innovaatiokulttuuria ja innovaatioiden syntymistä

Innovaatiotoiminnan kehityksessä mediat ovat mukana vaikuttamalla ihmisten tietoisuuteen ja asenteisiin - ihmisten tarinoiden kautta ja kertomalla miten esimerkiksi valtiollinen innovaatioiden rahoitus toimii tai miten yritysten ja valtiollisten toimijoiden tavoitteet kohtaavat. Toisaalta, kun toimittajat kertovat yhteisön elämästä ja ihmisten arjesta, tarjoavat reaaliaikaisen peilin, myös innovaatioiden kehittäjät saavat uutta tietoa kehitystyönsä tueksi.

3.4 Työprosessit

Haastateltujen toimittajien mielestä innovaatiojournalismi ei juuri eroa perusteiltaan ”normaalijournalismista”. Työprosesseissa ei sinällään ole eroa, innovaatiojournalismiin liittyy kuitenkin tietynlainen nopeuden oletus. Sinällään aiheiden tarkastelu eri näkökulmasta ja monipuolisesti on vain hyvin tehtyä journalismia. Voidaan myös nähdä, että innovaatiojournalismin periaatteiden myötä yleensä melko yksipuolisen teknologiajournalismin tyyli ja laatu paranee.

Toisaalta innovaatiojournalismiin liittyy aihealueen myötä vaatimuksia, jotka poikkeavat perinteisestä journalismista. Innovaatioaiheista ei ole vielä olemassa vakiintunutta kielenkäyttöä tai määritelmiä, ja aiheiden löytäminen vaatii enemmän toimittajan omaa havainnointia ja ideointia. Toimittajat joutuvat kehittämään aiheista erilaisia skenaarioita, yhdistämään tiedon palasia, päättämään ja rakentamaan ilmiöitä.

F11(10): aika usein ne jutut tuntuu syntyvän siitä, et teknologia- tai innovaatiotoimittaja oivalsi, et ”Hetkinen, tässähan onkin jokin asia muuttunut, minkäs takia tässä on tämä toiminto muuttunut”.

Lähteisiin, henkilöhaastatteluihin ja tiedotustilaisuuksiin perustuvaan perinteisen journalismin suoraviivaiseen raportointiin verrattuna innovaatiojournalismi vaatii enemmän selvitystyötä ja taustoitusta.

Arviot toimittajien suoriutumisesta uusien ilmiöiden kriittisestä analysoinnista jakautuivat haastatteluissa kahteen. Osa haastatelluista koki, että toimittajat selviytyvät tehtävästä hyvin. Toimittajat ovat oppineet olemaan joka alan asiantuntijoita ja innovatiivisesta laitteesta kertominen on heidän mukaansa helpompaa kuin esimerkiksi monimutkaisen eurooppalaisen tukipakettijärjestelyn ymmärtäminen.

Toisaalta osa haastatelluista toimittajista näki, että perusjournalisti selviytyy pitkän aikavälin seurantaan vaativasta innovaatioaiheista melko huonosti. Monellakaan toimittajalla ei ole tutkijan taustaa, jolloin ilmiöiden taustojen ja monimutkaisuuden ymmärtäminen jää helposti vajaaksi. Usein on myös niin, että yritykset itsekään eivät pysty analysoimaan omien innovaatioidensa merkitystä. Uusien ilmiöiden kriittistä analysointia vaikeuttaa myös puolueettoman näkökulman löytäminen. Toimittaja voi olla ylikriittisesti ymmärtämättä koko ilmiön taustaa tai toisaalta asiasta innostuneelta toimittajalta voi aiheen kriittinen analysointi jäädä tekemättä.

F15(11): Voi olla helposti puolesta tai vastaan, mutta syvällisempi analysointi on vaikeaa.

Suomalaisessa mediassa toimittajilta edellytetään laajaa asiantuntemusta, ja kykyä kirjoittaa kaikista aiheista. Toisin kuin amerikkalaisissa pitkälle erikoistuneissa medioissa, Suomessa yhteen aihealueeseen paneutumista ja yhden alan todellista asiantuntijuutta ei medioissa arvosteta. Sama toimittaja voi joutua kirjoittamaan niin yrityksen uusista tuotteista kuin osavuositarkastuksista.

Tällainen perusuutiskone ei ole parhaimmillaan suppeiden aihealueiden seuraamisessa.

F10(10): jos osaat teknologiasta kirjoittaa, niin sitte sä osaa kirjoittaa kaikesta teknologiasta mitä on, et sitä ei tavallaan mielletä, että se on niin laaja ja monipolvinen ja monisyinen asia.

Journalismin pitäisi olla toisaalta pinnallista ja nopeaa, ja toisaalta analyttisempää ja hidasta. Juttujen todellinen arvo ei löydy ensimmäisestä uutisesta tai otsikosta, vaan vasta perusteellisemmasta jutusta. Mediatalojen tulisikin hyväksyä se, että syvällisten juttujen tuottamiseen kuluu aikaa. Samalla toimittajien olisi hyväksyttävä se, että ensimmäinen uutinen on vasta prosessin alku (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 24), ja juttu syvenee uusien versioiden myötä.

Perusjournalismi on vaikeuksissa innovaatioaiheiden kanssa myös journalismin perinteiden, kaanonin, vuoksi. Perinteisesti on joitakin asioita, jotka ovat uutisia ja jotka tiedetään uutisiksi ja sitten on toisia asioita, joilla ei ole vielä välttämättä edes nimeä ja joiden uutisarvo on aina perusteltava erikseen. Uusien aihealueiden luotettavia lähteitä on myös vaikea löytää. Tämä korostuu erityisesti kun jutun kanssa on kiire. Tällöin suositaan toimiviksi tiedettyjä rutiineja. Innovaatiosta voidaan kyllä kertoa, mutta ilmiön analysointi jää tekemättä.

Vaikka innovaatioaiheiden myötä journalistiset käytännöt eivät sinänsä ole muuttuneet, haastateltujen mielestä jotkin journalistiset piirteet ovat korostuneet. Sosiaalisia medioita seurataan entistä tiiviimmin, ja sieltä uutisiin nousee helposti sensaatiohakuiset ”joku sanoi jotain” tyyppiset jutut. Toki tällaisia ilmiöjuttuja on ollut aikaisemminkin, mutta nyt haetaan entistä suurempia yleisöjä entistä suuremmalla juttumäärällä. Näin yksittäisen jutun kriteerit voivat olla aikaisempaa löysempiä.

F15(11): ihmiset kiinnostuvat ihmisistä niin silloin sosiaalinen media mahdollistaa, kun se tarjoaa hirveen joukon ihmisiä joista voi poimia asioita sitte ja kertoa vähänkin, raapia jutun kasaan siitä että, 140 merkistä että joku on kirjottanu jossain.

Toisaalta teknologia-aiheet ovat löytäneet tiensä myös medioihin joissa aikaisemmin ei teknologiaa juuri käsitelty – innovaatiot on todettu yleisesti tärkeäksi aihealueeksi. Samalla kuitenkin innovaatioista kirjoitetaan vasta kun niiden merkitys on kasvanut hyvin suureksi.

F12(10): Et sit ku niistä on tehty juttuja näistä innovaativirtelmistä, niin sit on myöhemmin tullu ilmi, et ei tää ollu mikään todellinen innovaatio, että ei täl oo kannattavalla pohjalla ollenkaan tää toiminta.

Mitään erityistä innovaatioaiheiden juttutyyppiä haastatellut eivät tunnista, vaikka toimituksissa onkin asiasta ollut puhetta. Reaaliaikaisuuden vaatimukseen on pyritty vastaamaan esimerkiksi livebloggauksella, jota täydenneään analyttisellä jutulla myöhemmin. Innovaatioaiheiden korkea uutiskynnys voidaan kiertää sarjamuotoisella juttukokonaisuudella tai sitten innovaatioteema voidaan liittää yleisjuttuun kainalojuttuna. Myös datajournalismi ja joukoistamisen käyttäminen jutun teon apuna tuovat omat erityispiirteensä. Yleisesti ottaen hyvään innovaatiojuttuun haastatellaan ihmisiä, paneudutaan ja

yritetään ymmärtää asia, ja lopuksi kerrotaan asia selkeästi. Aivan kuin perinteisessä journalismissa.

Asiantuntijapaneeli ei sinänsä ole uusi menetelmä, juttuihin haastatellaan rutiininomaisesti useita henkilöitä. Myös yleisön mukaan ottaminen puhelimitse on ollut radiossa käytössä jo kauan, uutta on se, että menetelmää kokeillaan nyt sosiaalisen median ja television kanssa.

F14(11): joku just ihmetteli, että kun netti on netissä, niin miksi se täytyy viedä telkkariin?

Journalismissa kerrotaan usein jokin asia näyttävästi, mutta ei palata siihen enää myöhemmin. Tämä sama helmasynti vaivaa myös innovaatiojournalismia. Suomalaisessa journalismissa mennään helposti tiedotevirran mukana. Asioihin palataan reaktiivisesti, kun jotain uutta tulee esiin. Oma-aloitteista tai järjestelmällistä seurantaan tehdään vain vähän.

F10(10): ehkä kaiken journalismin ongelma se, että kun asia kertaalleen tapahtuu ja on raportoitu, niin sit se jää.

Innovaatiojournalismin kannalta olisi tärkeää korostaa journalismin prosessimaisuutta. Juttu ei ole valmis kertatuote, vaan se on jatkuva prosessi, ei koskaan valmis.

4 FELLOWSHIP

Vuosien 2010 ja 2011 fellowien kokemukset eroavat selkeästi toisistaan. Ilmeistä on, että ainakin osaksi vuoden 2011 osallistujien kokemuksista heijastuu Fellowship-ohjelman tilanne ja eräänlainen alasajovaihe. Vuoden 2010 osallistujien kommentteja ja kokemuksia sävyttää ohjelmassa ollut ”positiivinen kierre”, jossa oma aktiivisuus sekä kannustava ja kiinnostava ympäristö tuottivat onnistuneita hankkeita ja onnistumisen kokemuksia. Vuoden 2011 osallistujien jaksoa sävytti jo ennen maahantuloa alkaneet ongelmat (Iovino - Markula - Torikka 2011).

InJo-ohjelma on juuri sellainen, millaiseksi sen itse tekee. (Manninen 2010)

4.1 Valmistautuminen Fellowship-kauteen

Haastateltujen yhtenä vahvimpana motivaationa hakea Innovaatiojournalismin ohjelmaan oli aikaisempi kiinnostus innovaatioihin, teknologiaan ja sosiaaliseen mediaan. Toimittajat halusivat myös kehittyä ammatillisesti ja saada uusia ideoita ja innostusta työhön. Yhtenä vahvana motivaationa oli myös kiinnostus kansainväliseen toimintaan ja halu työskennellä Yhdysvalloissa. Asia oli saattanut olla mielessä jo pitemmän aikaa, ja kun tilaisuus tarjoutui, siihen tartuttiin. Kollegoiden ja aikaisemmin ohjelmassa olleiden toimittajien suositukset olivat monilla ratkaisevassa roolissa hakea ohjelmaan.

F12(10): hainhan minä sinne sitten, että halusin päästä Amerikkaan, nauttii elämästä.

Yleensä ottaen haastatellut eivät tienneet ohjelmasta etukäteen oikeastaan mitään. Stipendiaattikauteen valmistautuessaan tiedon saaminen oli satunnaisista ja osallistujien oman aktiivisuuden varassa. Tietoa saatiin kyselemällä ohjelman koordinaattoreilta ja aikaisemmilta ohjelmaan osallistuneilta toimittajilta, erityisesti Tanja Aitamurrolta. Tietoa harjoittelupaikoista ja asumisesta olisi kaivattu enemmän. Yksi haastateltu totesi, että harjoittelupaikan julkaisua olisi

kannattanut seurata aikaisemmin ja tarkemmin. Haastatelluille oli myös epäselvää mitä harjoittelu käytännössä tarkoittaisi. Käytännön elämän haasteet vaativat oma-aloitteisuutta, mutta tulivat joillekin myös yllätyksenä.

F12(10): sellasia haasteita, et mä oisin varmaan jättäny hakematta, että jos olisin tiennyt, että oli varmasti parempi etten tiennyt.

Perhetilanne ei pääsääntöisesti vaikuttanut ohjelmaan osallistumiseen. Perheellisillä perhe oli joko tottunut kansainvälisiin komennuksiin tai muutti mukana Kaliforniaan.

Viisumin hankinnassa hämmennystä aiheutti se, että vaikka ohjelman osallistujat olivat omasta mielestään lähdössä opiskelemaan, heitä ohjeistettiin kuitenkin hankkimaan toimittajaviisumi. Haastateltujen mielestä olisi ollut parempi, että osallistujat olisivat olleet Stanfordissa virallisesti kirjoilla ja matkustaneet opiskelijaviisumilla. Itse viisumin haku haastatteluineen sujui kaikilta hyvin.

Haastatellut etsivät Stanford-osuuden asuntoja Graig's Listiltä ja kiinteistönvälitystoimistojen verkkopalveluista. Monella oli paikallisia tuttavuuksia tai muita kontakteja, jotka auttoivat asunnon löytämisessä. Ennen sopivan asunnon löytymistä osa joutui asumaan hotellissa. Vuoden 2011 osallistujille lisähankaluutta tuli viime hetken muutoksista Stanfordin jakson alkamisajan ja keston suhteen.

Asunnon vuokraus ja neuvottelut vuokranantajan kanssa tapahtuivat Skype välityksellä tai paikan päällä ennen jakson alkua. Työharjoittelujakson asunnon kaikki hankkivat vasta paikan päältä. Ylimääräistä vaivaa tuli sähkö- ja internet-yhteyksien sopimisesta.

F15(11): Että siitähän ois voinu tehdä paljon vaikeemmankin, jos ois vaan ettiny ja ettiny ja ettiny mutta, et on riittävä taso ja tälleen niin se oli sitte ihan ok.

Ohjelman osallistujat löysivät harjoittelupaikan omien kontaktiensa ja David Nordforsin lähettämän listan avulla. Aikaisempien fellowien kokemukset olivat myös merkittävässä roolissa harjoittelupaikan valinnassa. Varsinkin 2011 osallistujista vaikutti kuitenkin, että ohjelman tarjoamat harjoittelupaikat olivat laadultaan aikaisempia vuosia heikompia. Yhdelle osallistujalle tarjottiin paikkaa suoraan oman kontaktin kautta.

F11(10): otin häneen yhteyttä. hän sit sanoi, että "No eks sä haluais tulle tänne meidän toimitukseen, et saanko tarjota sinulle paikkaa täältä?"

Toisen osallistujan itse hankkima harjoittelupaikka oli taas ohjelman koordinaattorin ja tavoitteiden (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 15) mukaan liian lähellä osallistujan omaa aihealuetta, beatiä, joten hän joutui hakemaan harjoittelupaikan uudestaan.

Työhaastatteluprosessiin kuului, että harjoittelijat lähettivät itsestään lyhyen kuvauksen haluamaansa harjoittelupaikkaan, josta sitten otettiin yhteyttä. Työhaastattelut hoidettiin puhelimitse tai Skype:n avulla. Huomattavaa on, että lyhyenkin puhelun aikana osapuolet pystyivät sitoutumaan harjoittelujaksoon.

F10(10): Mattin kans mä puhuin puoli tuntia puhelimesta, sit se oli, että tuu meille, että toivottavasti valintasi osuu meihin että hänestä tuntu, että meillä on ollu aina parhaat kirjottajat näistä, sit mää, että nyt sää vedit oikeesta narusta. Mut se vaan, että se puhelu oli kans silleen hirveen jotenkin ratkasevassa osassa, koska sitten sen puolen tunnin aikana tuli semmonen olo, et okei, et me ollaan kiinnostuneita samoista asioista

Toisaalta harjoittelupaikka saattoi vaatia myös useita työhaastatteluja ja juttuehdotuksia etukäteen.

Yksi osallistuja oli kiinnostunut enemmän biolääketieteestä kuin teknologiablogeista. Hän joutui hankkimaan harjoittelupaikan käytännössä ilman ohjelman apua.

F14(11): Mut lähtökohtaisesti tavallaan se, mitä se ohjelma on perinteisesti ollut, niin ei tavallaan ollenkaan sopinu yhteen sen kanssa, mitä ite halus tehdä. [...] Ja siis, ja mitään apua tohon ei saanu mistään.

Haastateltujen odotukset Fellowship-kauden suhteen olivat korkealla. Matkaan lähdettiin avoimin mielin, kokemuksia ja uusia kontakteja hakemaan. Stanfordin jaksolta odotettiin toisaalta intensiivistä tutustumista amerikkalaiseen journalismiin ja Piilaakson yrityskulttuuriin ja toisaalta akateemisen osuuden odotettiin olevan oman ammatin kannalta liian teoreettista. Harjoittelujaksolta odotettiin kovaa työntekoa ja kirjoittamisen ja kielitaidon parantumista. Myös jakson käytännön järjestelyt pyörivät mielessä.

Pelkkää työntekoa ohjelman ei kuitenkaan odotettu olevan. Normaalisti määräaikaisten tahdittamasta toimitusrutiinista irtautuminen koettiin myös ideoiden ja ajatusten vapauttajana ja mahdollisuutena syventyä itseä kiinnostaviin asioihin. Ennen matkaa järjestetty ennakkotilaisuus loi lisää intoa matkaan lähtijöille.

F11(10): Heleena Savelan lause, jonka kirjasimme muistiin tarkasti Hesarin kollegan kanssa, että ”Pitäkää ennen kaikkea hauskaa siellä, että ei ole tarkoitus, että siellä vaan nyt sitten otsa rypyssä opiskelette kaiken aikaa”

Vuoden 2011 osallistujien odotuksia häiritsi ohjelman aikataulun viime hetken muutokset ja epätietoisuus järjestelyistä.

F14(11): Ne oli kyllä ihan siis silleen, että mennään vaan ja katotaan, et onks tää ihan katastrofi.

4.2 Fellowship-kauden alku

Fellowship-kauden alun kokemukset eroavat selvästi eri vuosien osallistujien välillä. Vuoden 2010 osallistujien kausi lähti liikkeelle hyvin, ilman ongelmia. Aika meni nopeasti ja koko ajan tapahtui paljon uutta. Koko kansainvälinen ryhmä tutustui toisiinsa nopeasti, ja jatkoon kannalta tärkeät ystävyysuhteet syntyivät heti alkutapaamisissa.

Suurimmat ongelmat tällä ryhmällä liittyivät akateemiseen opiskeluun motivoitumiseen ja runsaaseen tehtävien määrään. Turhautumista aiheutti myös kokemus siitä, että ryhmä vieraili eri paikoissa enemmän ohjelman jatkon varmistamiseksi kuin ryhmän jäsenten hyödyn vuoksi.

Vuoden 2011 osallistujien alkukokemukset olivat huomattavasti heikompia. Ryhmässä oli neljä osallistujaa, joista kolme suomalaista. Alkuvaiheen puhujia oli peruttu, ja ohjelmaa jouduttiin improvisoimaan.

F13(11): Ei ollu minkäänlaista ohjelmaa siellä valmiina, se oli aivan tyhjä. Se oli ihan nolla. Se oli totaalinen pettymys.

Teoriaa sivuttiin yhtenä päivänä, jonka jälkeen aiheeseen ei palattu. Koulutus vaikutti päämäärättömältä, opettaja saattoi oppituntien aikana hoitaa muita asioita. (Iovino - Markula -Torikka 2011)

F15(11): Siellä saatto olla hetkiä että "no surffailkaa nyt netissä kaks tuntii". Siis ihan oikeesti näin sanottiin. "Hakekaa tietoo innovaatioista."

Suurimmat alkuvaiheen ongelmat liittyivät osallistujien taustojen erilaisuuteen, ohjelman fokuksen puuttumiseen ja liikkeellelähdön vaikeuksiin. Turhautumista aiheutti myös se, että vaikka ohjelma oli Stanfordin kampuksella, se ei liittynyt virallisesti Stanfordin yliopistoon. Kokemukset olivat samanlaisia myös aikaisempien vuosien osallistujilla. (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 10)

Myös Stanfordin kick-off-vaiheen arviot jakaantuvat selvästi vuosien 2010 ja 2011 osallistujien välillä. Vuoden 2010 osallistujat pitivät kolmen viikon kick-off-vaihetta hyvin onnistuneena ja antoisana. Aikaisempiin vuosiin verrattuna aikaa oli enemmän, ja ohjelmaan mahtui paljon erilaisia oman alansa kiinnostavimpia luennoitsijoita. Myös monipuolinen osallistujajoukko toi uusia kiinnostavia tuttavuuksia (Posio 2010). Kick-off-vaiheen aikana osallistujat pääsivät sisään Piilaakson ajattelumalliin "no fear of failure" ja saivat käsityksen toimintakulttuurista ja liike-elämästä.

F10(10): Ja myöskin se, että sitä kautta hoksas, että [...] piirit on näin pienet, et tossa on toi New York Timesin sankaritoimittaja, niin tossa se nyt istuu. Ja, et ei se oo sen kummempaa, ja sillä oli hirveen suuri merkitys, mun mielestä sille, harjotteluajalle, [...] et siinä vähän rapisi tavallaan semmonen, et ollaan vieraassa maassa ja mitenköhän täällä.

Luokkahuoneessa istumista oli toisaalta hieman liikaa. Osallistujat olisivat mielellään tutustuneet myös luokkahuoneen ulkopuoliseen elämään.

Vuoden 2011 ohjelman epäonnistuneen alun korjaamiseksi ohjelmassa päätettiin keskittyä mobiilijulkaisemiseen. Myös konferenssia alettiin järjestää tämän aiheen ympärille. Ohjelmaan osallistujien kannalta kick-off-vaiheen hyöty oli kyseenalainen, sillä luennoitsijoiksi saadut puhujat eivät puhuneet valitusta aiheesta, vaan yleisemmin innovaatioista ja Piilaaksosta. Mobiilijulkaisemiseen perehtyminen jäi osallistujien omalle vastuulle.

F14(11): Et me yötä myöten googlailtiin ja etittiin netistä juttuja ja luettiin artikkeleita ja näin, että me, ja sit me kahden viikon jälkeen tajuttiin, et me tiedetään asioista enemmän ku David.

Myös kick-off-vaiheelle varattu aika, kaksi viikkoa, oli liian pitkä sisällön määrään nähden. Toisaalta aikataulu oli kiireinen, eikä vieraileville luennoitsijoille tuntunut aina olevan tarpeeksi aikaa.

F15(11): Mä iteki järjestin yhen tapaamisen, ja siel keskustelut meni hyvin eteenpäin, ja sit oli sillee et nyt on hirvee kiire lähteä takaisin, koska siel oli ryhmä norjalaisia joilta David kinus rahaa ja mejjän piti kehuu sitä ohjelmaa siellä ringissä.

Hämmennystä aiheutti myös se, että innovaatiojournalismin käsite joutui hyvin ristiriitaiseen valoon.

F15(11): Sit se oli vähän hassuu et ne kaikki vieraat, ku sitte puhuttiin, ne oli vaan sillee et "no, miks te tällästä teette, et onks täs nyt mitään järkee?". [...] Tai sitte ku David lähti pois huoneesta, "me ei kyl uskota tähän innovaatiojournalismiin".

4.3 Työharjoittelu

Haastatellut lähtivät työharjoitteluvaiheeseen hieman jännittäen, mutta hyvillä mielin. Harjoittelun odotettiin olevan paras osa ohjelmaa, joka tarjoaisi oikeaa tekemistä ja mahdollisuuden osoittaa oma osaaminen ja olla hyödyksi. Yksi haastatelluista joutui lisäksi jännittämään pysyisikö harjoittelupaikaksi valittu media pystyssä harjoittelun aloittamiseen asti.

Maan itäosiin siirtyneille harjoittelijoille ilmaston ja kulttuurin muutos Kalifornian rennosti lämmöstä itärannikon muodollisempaan kylmänkosteaan ympäristöön oli pienoinen shokki. Myös maantieteellinen etäisyys toisista ohjelman osallistujista ja vertaistuen puuttuminen toi yksinäisyyden tunteita. Ystävällinen vastaanotto kuitenkin pelasti tilannetta.

Toimitusten kulttuureista nousi esiin toimittajien persoonien merkitys. Toimituksissa oli hyvä henki, ja toimittajien oma-aloitteisuutta arvostettiin ja vaadittiin.

F10(10): mä olin aluksi vähän varovainen, silleen, että oisko tässä juttua, no et joo, et ois ja sitten ennen pitkää mä olin sillai, et mä teen tästä jutun, ne oli et juu, tee vaan.

Toisaalta kotimaassaan tunnetusta ja arvostetusta journalistista saattoi tulakin työharjoittelussa vain uusi tuntematon ulkomaalainen harjoittelija, muiden toimitukseen vakinaisten tilalle otettujen nuorten palkattomien harjoittelijoiden tapaan. Fellow ratkaisi tilanteen ottamalla itselleen vierailevan asiantuntijan roolin.

Vaikka kokemukset harjoittelukaudesta vaihtelivat harjoittelupaikasta riippuen, yhteistä haastatelluille oli se, että vaikka harjoittelu ei ollut helppoa, se oli antoisaa. Parissa julkaisussa toimittajilla oli oma "beat", vastuualue, johon juttujen tekeminen keskittyi. Vaikka toimittaja sai kirjoittaa myös oman "beatinsä" ulkopuolelta, oma aihealue korosti toimittajan asiantuntijuutta. Viikoittaisen vaativamman jutun kirjoittaminen tutustutti toimittajan syvällisesti aihealueen yrityksiin ja toimijoihin, ja teki toimittajan tunnetuksi myös oman alueen yritysten keskuudessa.

Toisaalta turhautumista ja pettymystä saattoi aiheuttaa oman korkean taivoitason ja harjoittelupaikan matalien odotusten välinen ristiriita. Mitä enemmän harjoittelija teki juttuja, sitä enemmän myös hänen esimiehensä joutui tekemään työtä juttujen editoimiseksi. Yhdessä harjoittelupaikassa juttujen saaminen julki usean eri puolilla maata olevien paikallislehtien Washingtonin yhteistoimituksen kautta oli vaikeaa. Ensimmäisen jutun piti läpäistä oman toimituksen seula, ja sen jälkeen vielä paikallislehden seula. Innovaatioaiheita ei paikallislehdissä arvostettu.

F11(10): [Jutut] vähän niin kuin hävis tuhkana tuuleen. Et olin jossain kohtaa vähän tuuliajolla tai pettynyt siellä olemiseeni,

Kun juttujen julkaisu ei onnistunut, fellow omaksui konsultin roolin, ja käytti hyväkseen Stanfordin ja harjoittelupaikkansa statusta päästäkseen sisään Washingtonin alueen eri tapahtumiin ja paikkoihin, kuten Capitolille. Motivaatiota nosti myös harjoittelujakson loppupuolella eteen tullut kirjahanke.

F11(10): Amerikassa sulla pitää olla joku asia, miksi joku ihminen puhuis sulle. Ja se riittää, et " We have a book project in Finland" ja näin pois päin, niin sen jälkeen oli helppo saada ihmisiä puhumaan.

Harjoittelukauden suurimmat ongelmat liittyivät toisaalta työskentelykulttuuriin ja toisaalta elämän järjestämiseen vieraalla paikkakunnalla. Joissakin harjoittelupaikoissa harjoittelijoiden odotettiin tekevän työtä jopa läpi vuorokauden. Vastaavia kokemuksia oli ollut myös aikaisempien vuosien osallistujilla (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 10-11). Toimituksissa kuitenkin kunnioitettiin omista odotuksista ja rajoista puhumista ja selkeää kommunikointia.

F10(10): hän odotti, että mulla ois, niin kuin hän muotoilis, että mulla ois enemmän draivia. Ja sitten mää olin, että okei, mutta ymmärrät, että mun draivi ja mun nollan dollarin palkka.

Paikallislehdessä ongelmana saattoi olla juttujen näkökulma, jonka tuli olla hyvin yhteiskunnallinen ja paikallinen. Suomalaisessa mediassa tuntematon pitchaus-kulttuuri ja juttuaiheiden keksiminen tuotti jonkin verran vaikeuksia, varsinkin jos harjoittelujulkaisun aihepiiristä ei ollut paljoa kokemusta.

F13(11): New Scientist [...] pyrkii vain kirjoittamaan aivan uusista aiheista, niin mistä sit lähdet kirjoittamaan, jos ei oo aikasemmin hirveesti kokemusta tiedejournalismista.

Vuoden 2011 harjoittelupaikoille yhteistä oli se, että fellowt joutuivat olemaan harjoittelupaikoissaan aika paljon yksin. Yhdestä toimituksesta paikalliset toimittajat siirrettiin pois toimituksesta harjoittelun puolivälissä. Toisessa toimituksessa meni viikkoja, ennen kuin harjoittelija pääsi sopimaan työnkuvastaan esimiehensä kanssa. Kolmannessa fellowlle nimetty tukihenkilö lähti pois parin viikon jälkeen.

Amerikkalaiset kollegat suhtautuivat ulkomaiseen harjoittelijaan poikkeuksetta hyvin ja ystävällisesti, kiireestä huolimatta. Toimittajayhteisöön pääsi helposti sisään, ja paremmin mukaan pääsi olemalla vielä aktiivisempi ja sosiaalisempi, kysymällä rohkeasti.

F10(10): Ku ei siitä oo kyse sitten, [...] että noi ajattelee, että toi ei nyt tiedä, niin sitten fine, mutta sitten että tämän jälkeenhän mä tiedän. Että myöskin semmonen, koska ne oli hirveen ystävällisiä, tietysti siinä pitää olla tarkkana siitä, ei rupee tunkeen toisen työajalle.

Työharjoittelussa työskentely oli pääsääntöisesti normaalia toimittajan työtä. Suomalaisista toimituksista poiketen työskentelyn tempo harjoittelupaikoissa oli nopeampaa ja työote aktiivisempi. Juttuja tehtiin aggressiivisemmin. Työhön kuului myös paljon erilaisiin tapahtumiin osallistumista ja ihmisiin tutustumista.

Riippuen harjoittelutoimituksesta työaika oli hyvin joustava, ja tarjosi mahdollisuuksia ajatella ja ideoida. Yhdessä harjoittelupaikassa juttuja saatiin valmistella viikkoja ja jopa kuukausia. Työtä tehtiin usein muualla kuin toimituksessa, ja tarvittaessa kollegoihin pidettiin yhteyttä erilaisin ryhmäviestintyökalujen avulla – jopa silloin kun kaikki olivat samaan aikaan toimituksessa. Myös aikaisempien vuosien osallistujat olivat panneet tämän merkille (Lassila-Merisalo – Uskali 2011, 11).

F15(11): Eli se viestintä oli itse asia varmaan paljon aktiivisempaa kuin siel konttorissa, missä oltiin ihan hiljaa. Et sielläki helposti tveettailtiin tai sitten Jammerilla keskusteltiin, et sinänsä se läsnäolo, kannattaa olla siellä missä viihtyy parhaiten.

Haastateltujen mukaan amerikkalainen lähestymistapa innovaatioihin ja innovaatioaiheisiin oli varsin erilainen suomalaiseseen verrattuna. Teknologia-blogissa juttujen aiheita ja tyyliä kehitettiin koko ajan. Innovaatioaiheiden keskiössä oli liiketoimintanäkökulma, miten innovaatioista saa rahaa. Innovaatioiden negatiivisia puolia ei kauhisteltu, uusista asioista oltiin avoimesti innostuneita. Toimituksessa myös kokeiltiin aktiivisesti ja ennakkoluulottomasti uusia tapoja tehdä juttuja.

F10(10): Ja tosi nopeita, sillain, että hei, et ota video siitä sun kännykällä siitä aiheesta. Mut se näyttää ihan paskalta, no ei haittaa.

Myös toimittajan persoona ja mielipide nostetaan jutuissa selvemmin esiin. Jokainen toimittaja oli asiantuntija omalla alueellaan. Juttujen tyylinä saattoi olla myös monimutkainen ja koukeroinen kieli, selkeyteen ei välttämättä edes pyritty.

F12(10): ei ollu mikään tarkoitus tehdä mitään helppoo, koska yleisö oli oppinutta ja älykästä ja terävää ja pätevää.

Toimituksen juttujen hyväksymisprosessi saattoi toisaalta olla myös hyvin raskas, työtä tehtiin perusteellisesti.

F13(11): Siis se juttu pitää olla melkein jo valmiiks ajateltu tai jo paljon kirjoitettu, ennen kuin saat vihreän valon, että sä saat sitä tehdä tätä. Ja usein tein monta haastattelua, et sain tarpeeks kamaan, että pystyin pitchaamaan sen kunnolla editoreille.

Aiheiden käsittelyä leimasi myös erityisesti Piilaaksossa yleinen ilmapiiri: mikään ei ole pysyvää, vaan kaikki muuttuu koko ajan. Työpaikkaa saatiin vaihtaa muutamassa päivässä.

Yhdessä maan itäosan harjoittelupaikassa ei innovaatioita käsitelty juuri lainkaan, aiheet pyörivät innovaatiopolitiikan ympärillä.

Työpäivä eri harjoituspaikoissa oli varsin samanlainen. Työnteko alkoi usein jo aamulla heti herättyä, jolloin tarkistettiin oliko yön aikana tullut mitään uutta. Toimitukseen mentiin yleensä yhdeksän kymmenen aikoihin, jolloin alkoi normaali juttujen taustoittaminen ja kirjoittaminen sekä päivälisan seuraaminen. Juttuja kirjoitettiin ja ihmisiä haastateltiin myös toimituksen ulkopuolella, kuten kahviloissa. Työpäivä jatkui illalla usein erilaisissa tilaisuuksissa, tai kirjoittamalla kotona. Myös haastatteluja saatettiin tehdä varhain aamulla, iltaisin ja viikonloppuisin. Vaikka työpäivä saattoikin venyä aamuseitsemästä puoleen yöhön, väliin saattoi kuulua taukoja, lounastapaamisten ja muun tekemisen merkeissä.

F15(11): Et mä kyl diggasin, ja se editointikin oli kyl tosi opettavaista. Et kylhän se on ihan erilaista ku Suomessa. Ja välillä oli sellasii kahden tunnin editointisessioista alkaen yheltätoista illalla ja sit siinä, ku nääki tehtiin siis virtuaalisesti, esimerkiks chatissä. Et siellä hakattiin sitte näppistä puolin ja toisin.

Harjoittelujakson edetessä fellowt luonnollisesti rutinoituivat toimimaan omissa toimituksissaan. Työskentely itsenäistyi ja nopeutui, kieli ja tyyli kehittyivät vastaamaan oman julkaisun vaatimuksia, ja myös oma varmuus ja ammattitaito kehittyivät. Myös työpaikan ulkopuoliselle elämälle löytyi paremmin aikaa.

F12(10): Ja voihan se sit olla niinkin, et sitä ajatteli, että eihän mun oo pakko täällä niin kauheesti työskennellä, et voinhan mä tehdä muutakin, ku ei mulle makseta palkkaakaan.

Fellowt saattoivat myös löytää oman roolinsa kirjoittamisen ulkopuolelta, juttujen taustoittamisessa ja muun toimituksen keskustelelevassa konsultoinnissa.

Pääasiassa haastatelluilla oli jokin oma erikoistumisalue, josta suurin osa jutuista kirjoitettiin. Vain yhdessä julkaisussa kirjoitettiin kaikenlaisista tiedeaiheista. Erikoistumisalueita olivat paikkaan perustuvat palvelut, augmented reality, mobiiliteknologia, innovaatiopolitiikka ja internetin neutraliteetti, sähköpyörät, iskunvaimentimet ja lentoautot sekä bioteknologia ja koulutus.

Varsinkin harjoittelujakson alussa juttuideoita tuli esimiehiltä tai vastuutoimittajilta, joita kutsuttiin yhdessä julkaisussa uutiskapteeneiksi, news captain. Muuten julkaisut tuntuivat toimivan melko vapaasti, juttujen valinnalle ei ollut mitään tiukkoja normeja.

F15(11): se oli niin herkkä tasapaino siinä, et pitää saada sivulatauksia mutta ei niin että lähtee ihan vaan klikkejä keräämään, koska sitä taas ei hyväksytty ton editointipuolen kannalta. [...] Se ehkä siinä oli tollasen tech-blogin juttu, et jokainen kirjoittaja kuitenkin on myös [...] brändäämäs itseään ja kirjoittaa niitä juttuja. Ja sit se aihevalinnat tuli sitä kautta myös.

Myöhemmin harjoittelujaksolla jutuista sai päättää hyvin itsenäisesti, vaikka aiheista keskusteltiinkin editorin kanssa. Joskus aihe piti pitchata huolellisesti ennen työn aloittamista, ja päätös saattoi viipyä pitkään.

F13(11): Sit ne saattoi sanoo perjantai-iltana tai torstai-iltana, että joo, tää vois olla maanantaina sitte valmis.

Omia aiheita löydettiin seuraamalla uutisia, vinkkeinä kollegoilta, tapaamalla ihmisiä erilaisissa tilaisuuksissa ja yritysten tiedottajien yhteydenottojen kautta. Yritysten henkilöiden ja verkkosivujen lisäksi tyypillisiä lähteitä olivat eri alojen asiantuntijat, yliopistojen professorit ja tutkimuslaitokset. Tyypillistä oli, että juttuaiheita tai kontakteja ei suojeltu mustasukkaisesti, vaan niistä kerrottiin avoimesti.

Eurooppalaista tai suomalaista näkökulmaa ei haastateltujen mukaan juuri juttuihin tullut. Nokiasta ja muista tunnetuista suomalaisista yrityksistä ja aiheista kirjoitettiin juttuja, mutta niiden tärkeys piti yleensä perustella erikseen.

F10(10): se on niin, nurkkakuntasta kuitenkin sitten sielläkin se homma, että eihän niitä eurooppalaiset firmat kiinnosta vasta kun siinä vaiheessa, kun ne tulee Jenkkeihin.

Kunkin julkaisun kohdeyleisö vaikutti myös aiheiden valintaan. Julkaisu saattoi olla suunnattu uusia yrityksiä etsiville riskisijoittajille tai rajatusti oman alueen lukijoille. Toisaalta, jos suomalainen yritys oli kiinnostava, siitä myös kirjoitettiin paljon.

F15(11): Mut esimerkiks Roviosta ja Angry Birdsistä mä opin paljon enemmän lukemalla VentureBeatin Dean Takahashin juttuja ku mistään suomalaisesta mediasta tai omasta taustastani.

Suomalaiseen toimittajan työhön verrattuna työskentely harjoittelupaikoissa oli nopeampoisempaa ja totaalista. Tavoitettavissa oltiin kellon ympäri. Työ oli osa omaa persoonaa, niin kuin mikä tahansa muukin tekeminen. Julkaisussa saattoi olla myös päätoiminen editoija, joka vain editoi toimittajien tekemiä juttuja. Yleensä, nopeasta julkaisutahdista huolimatta, harjoittelijoiden jutut menivät aina editoijan kautta. Juttu olikin tavallaan enemmän yhteisöllisen prosessin tulos.

F10(10): mä ajattelin, että mun juttu ei oo mun juttu, vaan että se on yhteinen juttu.

Aikaisempien vuosien osallistujista poiketen (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 12) haastatellut pitivät tiukkaa editointikäytäntöä hyvänä ja opettavaisena. Joissain julkaisuissa aiheisiin perehdyttiin huolellisesti ajan kanssa, ja jutun eteen nähtiin paljon vaivaa. Toisessa julkaisussa puolestaan kirjoitettiin nopeasti vaikeaa tekstiä, tuotettiin määrää laadun kustannuksella.

Tekeminen oli myös aidosti paikkariippumatonta. Työn tekemistä ei välttämättä erikseen seurattu, mutta silloin toimittajat pantiin viikoittain paremmuusjärjestykseen juttujen keräämien lukijoiden määrän mukaan.

Innovaatiojournalismin opit näkyivät toimituksien normaalituotossa heikosti. Julkaisun näkökulmaa ja tyyliä määrittä ensisijaisesti kohdeyleisö.

F10(10): Et se on tää akatemian ja sitten sen ikään ku tosimaailman välinen ero, että se oli tämä, että miettikää te sitä siellä, mutta meidän täytyy nyt tehdä tätä työtä koko ajan

Joillakin julkaisuilla oli omia konferenssitapahtumia, ja niissä akateemiset periaatteet pääsivät paremmin esiin. Myös julkaisujen jatkuva kehittäminen nosti esille kysymyksiä miten aiheista kerrotaan ja mihin kysymyksiin juttujen tulee vastata.

F11(10): meillä oli nähty Google tämmösenä journalismin vihollisena numero yksi, ja siellä tuli ihan uus perspektiivi sitten miten Google itse näkee itsensä

Innovaatiojournalismin teoreettista kehystä ja käsitteitä saattoi käyttää so-pivissa paikoissa ovien avaajana.

F11(10): pääsi ikään kuin piireihin ja oli helpompi keskustella ihmisten kanssa, jotka ajatteli, et jaha, tää kaveri tulee sentään Stanfordista ja osaa tämmösiä sanoja niinku ecosystem ja näin pois päin, että ei se nyt ihan dille taida olla kuitenkaan.

Toisaalta vuoden 2011 osallistujille innovaatiojournalismin käsite jäi melko hahmottomaksi. Ohjelma oli myös hyvin teknologiapainotteinen, esimerkiksi sosiaalisia innovaatioita ei juuri käsitelty (Iovino - Markula -Torikka 2011).

F13(11): Mut sekin on tän koko ohjelman ehkä ongelma, [...] tää käsite on niin löysä, et mitä tää oikeestaan tarkoittaa. Tää koko ohjelma ei edes käsittele innovaatiojournalismia, se oli jotain ihan muuta.

4.4 Stanfordin konferenssi

Stanfordissa järjestetty konferenssi teetti haastatelluille paljon töitä. Järjestämistöiden ohjaus oli hataraa ja ohjeet muuttuivat usein (Perttu 2010). Aiheen keksiminen sinällään oli vaativaa, mutta eniten työtä teetti panelistien löytäminen. Välillä fellowt ihmettelivät oliko kyseessä journalistikoulutus vai koulutettavien käyttäminen maksuttomana työvoimana (Posio 2010). Haastatellut valitsivat oman aiheensa omien kiinnostustensa ja kokemustensa pohjalta. Aihe oli saattanut olla mielessä jo ennen Fellowship-kautta. Panelisteja haalittiin kontaktiverkoston, tuttavien ja kollegoiden avulla. Osalle haastatelluista panelistien motivoiminen osallistumaan oli vaikeaa, rahaa panelistien palkkioihin ei ollut. Osa panelisteista puolestaan arvosti mahdollisuutta osallistua konferenssiin Stanfordissa. Yksi haastatelluista kirjoitti ennakkojuttuja konferenssista Helsingin Sanomien Säätiön blogiin.

F11(10): ketä nyt sai sinne tulemaan, et se ei ollu mitenkään niin, että minä valitsen parhaat päältä, koska rahaa ei ollu käytettävissä. Kyl mul oli ihan huippunimiä haussa, mut en saanu heitä ylipuhuttua

Vaikka vuoden 2011 konferenssin järjestelyt aloitettiin tavallista aikaisemmin (Posio 2010), olivat järjestelyt aikaisempaa sekavammat. Konferenssin ajankohta ja paikka eivät olleet selvillä, ja kolmen suunnittelupäivän aikana sovitut asiat muuttuivat konferenssiin mennessä. Konferenssin tarkoitus jäi epäselväksi ja ohjelman johto oli kiinnostunut paneelien sisällöstä ja osallistujista vasta markkinointimateriaalin tuottamisen yhteydessä (Iovino - Markula -

Torikka 2011). Myös aikaisempien vuosien fellowt moittivat konferenssijärjestelyjen sekavuutta (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 14).

Konferenssin sessiot sujuivat haastateltujen mielestä hyvin ja keskustelut olivat kiinnostavia. Olkoonkin, että 40 minuutin paneelikeskustelun aikana aiheisiin ei ehditty pureutua kovin syvälle.

F10(10): niin ku mikä tahansa paneelikeskustelu, niin eihän siinä mihinkään lopputulokseen päästy, se oli hirveen avoin kuitenkin pysty olemaan siinä ja suoraan puhumaan asioista.

Konferenssia kuvattiin myös opettavaiseksi sekä kulttuurin tuntemusta ja kielitaitoa parantavaksi. Myös uusia näkökulmia tuli esiin.

F12(10): omalta kannalta, niin oli erittäin mielenkiintoista ja palkitsevaa nähdä tällaista, että tällainen ristiriita on näiden uuden ajan medioiden ja toimittajien välillä, että tää riippumattomuus ei oo ainakaan aivan selvää, et siel sponsorirahalla saattaa olla vaikutusta

Arviot konferenssin annin suhteen erosivat eri vuosien osallistujien välillä jonkin verran. Molempien vuosien konferenssissa sää mainittiin yhdeksi parhaimmista puolista. Vuoden 2010 osallistujien mielestä parasta konferenssissa oli kiinnostavien keskustelujen ja loppukeskustelun lisäksi toisten fellowien ja muiden ihmisten tapaaminen. Konferenssi oli myös koko Fellowship-jakson loppuhuipennus. Konferenssin heikompia puolia oli se, että muiden fellowien pitämiin alustuksiin ja paneelikeskusteluihin ei ollut mahdollisuutta perehtyä kunnolla. Esityksiin olisi kaivattu myös ajankohtaisempaa ja journalistisempaa otetta. Myös amerikkalaisia osallistujia olisi kaivattu enemmän.

Vuoden 2011 konferenssin huonona puolena pidettiin osallistujien vähäistä määrää. Maksullinen konferenssi ei houkuttanut osallistujia. Sisältönsä näiden kolmen päivän konferenssia pidettiin liian pitkänä, ja osalla kutsutuista osallistujista ei ollut konferenssin aihealueesta juuri omaa kokemusta tai sanottavaa. Hyvänä puolena pidettiin mahdollisuutta verkostoitua ja saada käsitellyistä aiheista syvempää ymmärrystä.

F15(11): Pitää olla riittävän mielenkiintosi esityksiä, et tulee paikalle mut sen jälkeen löytää ne kontaktit siellä, siitä ne sit tulee.

4.5 Stipendiaattikauden loppu

Monet haastatelluista lomailivat Yhdysvalloissa stipendiaattikauden loppuksi. Vaikka harjoittelupaikkaan palattiinkin konferenssin jälkeen, ajatukset siirtyivät enemmän vapaa-ajan viettoon ja työnteon intensiteetti laski.

F14(11): siin vaihees oli jo tosi kotiutunu sinne kaikin puolin ja näin, et se oli tosi kivaa. Että ainoo, mikä siinä oli sitte kurjaa oli se, et ku ties, et koht pitää lähtee pois.

Kotimaahan paluun tunnelmat olivat vahvasti sidoksissa kotitoimituksen tilanteeseen. Paluu tuntui raskaalta silloin, kun toimituksessa oli ollut raken-

nemuutoksia, ihmiset olivat lähteneet pois tai vaihtaneet roolia tai tilanne oli muuten sekava. Paluun jälkeinen huono työmotivaatio parantui tilanteen selkeytymisen myötä.

Useimmat haastatellut tulivat kuitenkin takaisin hyvillä mielin, mihin auttoi kunnon loma tai yksityiselämän myönteiset tapahtumat. Kotitoimituksessa saattoi odottaa uudet työtehtävät, ylennys tai siellä pääsi heti hyödyntämään stipendiaattikauden kokemuksia.

F11(10): huomaamatta pääsin näitä Amerikasta tulleita ideoitani jakamaan sit muillekin, eikä ne päässet pakoon

Hieman ristiriitaisia tunteita herätti tunne siitä, että kaikkia stipendiaattikauden mahdollisuuksia ei ehtinyt hyödyntää. Samoin kuin aikaisempina vuosina (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 14, 19) pieni yllätys saattoi olla myös se, että vaikka itse oli oppinut paljon uusia asioita uudessa ympäristössä, kotitoimituksessa asioita tehtiin edelleen vanhaan malliin, ilman muutoksia. Toisaalta silloin työn rutiiniin pääsi nopeasti kiinni.

F15(11): Et vähän ehkä liianki nopeesti. Kyl se systeemi saa sitte kaltaisekseen. Niinhän se toimii silleen niin ku se kulttuuri on et, sitä on vaikee sit ihan täysin toisella tavalla tehdä asioita.

Haastatellut kokivat uudistuneensa stipendiaattikauden aikana, ja tulivat takaisin täynnä uusia ideoita ja itsevarmempina.

Epäonnistumisen pelosta luopuminen on yksi koulutusjakson keskeisiä oivalluksia. (Posio 2010)

Kauden koettiin myös lisänneen ymmärrystä journalismin tulevaisuudesta ja teknologiasta. Kokemukset olivat hyvin samanlaisia aikaisempien vuosien osallistujien kanssa (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 18). Suuri vaikutus oli myös amerikkalaisella kulttuurilla, joka suhteutuu uteliaana kaikkea uutta ja innovatiivista kohtaan. Asioihin ja ihmisiin suhtaudutaan lähtökohtaisesti myönteisesti. Ensimmäinen tapaaminen ihmisten kanssa on helppo saada järjestettyä. Toinen tapaaminen riippuu asian kiinnostavuudesta. Pohjoismaissa asioihin suhtaudutaan enemmän negaation kautta.

F11(10): niin ku tää Davidin juttu, että Ruotsissa parasta on se, jos itse menestyy ja toiseksi parasta on se, jos kukaan muukaan ei sitten menesty, kun taas Amerikassa toiseksi parasta on se, et jos kaveri menestyy, koska jotain hyväähän siitä mullekin tulee.

Toisaalta paluu kotitoimitukseen saattoi tuntua myös paluulta turvalliselle ja seesteiselle seudulle. Yhdysvalloissa mediaryitykset ovat kriisissä ja tappiollisia, kun taas Suomessa mediatatolot tekevät vielä voittoa.

Palattuaan Suomeen, melkein kaikki haastatellut kokivat pienen kulttuurishokin.

F10(10): niin ku William Gibson sano, että kun matkustaa, niin sieluakin pitää odottaa kuin matkatavaroita

Yhdysvalloissa asiakaspalvelu oli toisenlaista, ilmapiiri oli rennompi, säätila oli parempi ja kadulla ihmiset katsoivat kohti ja tervehtivät. Kansainvälisen ja suuren maailman ympäristöstä paluu maakuntasarjaan saattoi häiritä aluksi, mutta pian tutut asiat ja ympäristö tuntuivat taas arvokkailta.

F11(10): ettei tarvii koko ajan nyt todistaa jollekin jotain ja yrittää 30 sekunnin hissi-puheella vakuuttaa siitä, että minua kannattaa kuunnella

5 PLUSSAT JA MIINUKSET

Stipendiaattikauden plussat ja miinukset jakautuivat hieman eri tavoin eri vuosien osallistujien mielestä.

Vuoden 2010 osallistujat pitivät onnistumisina henkilökohtaisten taitojen kehittymistä sekä ammatillista kasvua. Aivan uran keskivaiheen koulutukselle asetettujen odotusten mukaisesti (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 6). Kielitaito parani, kirjoittaminen ja kirjoittamisen tyyli kehittyivät. Jakso oli uutiskielen ja amerikanenglannin syväkurssi (Posio 2010). Myös haastattelutekniikka ja itsevarmuus haastatella paranivat sekä amerikkalaisen kulttuurin ymmärtäminen kasvoi. Jakson aikana pääsi paremmin sisälle innovaatiokulttuuriin ja käsitteistöön. Kausi tarjosi myös vapauttavan hengähdys- ja ajattelutauon (Manninen 2010).

Imin oppia ja omaksuin uusia ajatuksia varmasti enemmän kuin usean vuoden kuluessa kotimaan leipätyössäni. (Posio 2010)

Harjoittelupaikassa näki myös mitä asioita ja kysymyksiä siellä painotettiin, ja näitä uusia näkökulmia pystyttiin sitten tuomaan myös omaan työhön. Hyvinä puolina pidettiin myös uusien kontaktien ja tuttavuuksien saamista, sekä amerikkalaisessa yhteisössä asumista, postiosoitteineen ja sähkölaskuineen. Myös itärannikolle järjestetty matka oli yksi kauden kohokohdista (Perttu 2010).

Kielteisiä asioita stipendiaattikaudesta nousi esille ohjelman orastavat vaikeudet, jatkuva rahankeruutarve sekä ohjelman nimen muuttaminen ”Innovation journalism” -tarkenteesta ”Innovation and communication” -tarkenteeksi. Ohjelman rakenne sai myös moitteita. Vaikka innovaatiojournalismin keskus oli Stanfordin alueella, ja vaikka Stanford ehkä koettiin ”amerikkalaiseksi kotiyliopistoksi” (Posio 2010), ohjelma ei kuitenkaan ollut osa Stanfordin yliopistoa. Selkeämpää olisi ollut, jos opiskelu olisi ollut virallisesti osa Stanfordia, jolloin jopa lyhyempi harjoittelujakso olisi riittänyt. Osallistujat olisivat halunneet osallistua myös yliopiston virallisille luennoille, samoin kuin aikaisempien vuosien fellowt olivat jo ehdottaneet (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 10). Vaikka Stanfordin jakso oli aikataulultaan liian tiukka liikoine kotitehtävineen, tuntui se journalistisesti heikolta. Juttujen kirjoittamisen kannalta jaksosta ei koettu olevan hyötyä.

Paluun jälkeen kielteiseltä tuntui Fellowship-yhteisön ja Facebook-ryhmän passiivisuus aktiivisen kauden jälkeen. Aiheista olisi ollut hyvä keskustella myös jälkeen päin. Aikaisempien vuosien tapaan (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 20), aktiivista järjestettyä alumnitoimintaa kaivattiin.

F10(10): silloin kun ihmiset menee siihen ohjelmaan, niin silloin ne on kauheen innostuneita, ja näin pois, mutta sitten kun tulee pois, ne on vähän että plah.

Myös osallistuminen muualta Suomesta säätiön pääkaupunkiseudulla järjestämiin tapahtumiin koettiin hankalaksi. Omien kokemusten siirtäminen toimituksen käyttöön ei myöskään aina onnistunut.

Vuoden 2011 stipendiaatit pitivät kautta kokonaisuudessaan onnistuneena, uutta virtaa tarjoavana kokemuksena. Työharjoittelu ja vierailut eri paikoissa olivat kaikkien mielestä paras osa koko ohjelmaa (Iovino - Markula -Torikka 2011). Myös muiden fellowien tuki ja sparraus oli myönteistä. Tutkijoiden ja toimittajien välisen kuilun ylittämistä (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 19), akateemisen osan ja käytännön työharjoittelun yhdistämistä, pidettiin arvokkaana.

Stanfordin jakso sen sijaan oli pettymys. Jakso koettiin hajanaiseksi ja tee-se-itse-mallilla kasaan kyhätyksi. Myös jakson akateeminen taso jäi odotuksista. Osallistujat olisivat odottaneet jaksolta järjestelmällisyyttä, tehokkuutta ja fokusta (Iovino - Markula -Torikka 2011).

F15(11): Et tehään hitosti asioita jolla ei varsinaisesti sit oo mitään merkitystä.

Aikaisempien vuosien stipendiaattikollegoista oli paljon apua, varsinkin ennen ohjelman alkua. Koulutusohjelman eri vuosien kurssien kesken tuntui olevan hyvä henki, ja oman vuoden kansainvälisiä kontakteja arvostetaan. Tiiviimpää yhteydenpitoa myös muiden vuosien stipendiaatteihin olisi kaivattu.

F12(10): sit se ajatusten vaihto, ku nää innovaatiojournalistit on aika tavalla sellasta ajattelevaa joukkoja, jol on ajatuksia ja mielipiteitä, niin ne oli aika kehittäviä, omalta kannaltani nämä keskustelut

Vuoden 2010 stipendiaatit tapasivat toisiaan Stanfordin konferenssin aikana ja matkoilla itärannikolle. Yhteyttä pidettiin Facebookin, Skypen ja puhelimen avulla. Vuoden 2011 stipendiaatit olivat hyvin tiivistä tekemisissä keskenään, he tapasivat lähes päivittäin.

5.1 Stipendiaattikauden talous

Stipendiaattibudjetti riitti kauden perusmenoihin hyvin, vaihtokurssista, asuinpaikasta ja muista valinnoista riippuen. Stipendin lisäksi suurin osa käytti lisäksi omia säästöjään kulujen ja mahdollisen kauden jälkeisen lomailun kattamiseen.

F14(11): Siis se oli tietysti ihan siis valintakysymys, että kyl mä ainakin päätin niin, että mieluummin sitten laittaa vähän säästöjä ja sitte, kun siellä nyt kerran on niinku once in a lifetime, niin sitte ottaa siitä kaiken irti.

F15(11): San Francisco ei oo mikään kaikkein halvin kaupunki, ja sitte ku myöskään ei halunnu kaikkein pahinta hormonimössöä syödä mitä kaupasta saa, niin seki sitte aina maksaa enemmän.

Free-juttuja stipendiaatit eivät Suomeen juuri tehneet. Joistakin jutuista oli sovittu etukäteen, ja joitakin juttuja tehtiin vasta kotiinpaluun jälkeen. Kenelläkään stipendiaatilla ei ollut aikaa tehdä free-juttuja työharjoittelun lisäksi. Koulutuksessa oli tiukka aikataulu ja työharjoittelussa piti oppia paljon asioita lyhyessä ajassa.

5.2 Innovaatiojournalismin tulevaisuus

Jotta innovaatiojournalismilla olisi tulevaisuutta muunakin kuin akateemisena rakenteena, koulutuksen läpikäyneiden yhteisön tulisi olla tiiviimpi. Aikaisempien vuosien osallistujien tapaan (Lassila-Merisalo 2011, 16, 18), haastatellut pitivät innovaatiojournalismi-termiä hyvin akateemisena – ja jopa turhana. Käyttökelpoinen siitä voi tulla vain käytännön soveltamisen kautta. Siinänsä innovaatiojournalismille tai innovaatioista kertovalle journalismille on kysyntää. Se voi kasvaa ja kehittyä yhtenä journalismin alalajina, muiden joukossa.

Toisaalta, vaikka uudet tavat tehdä journalismia ovatkin kiinnostavia, mediayhtiöiden arkitodellisuus ei aina tue innovaatiojournalistista tapaa tuottaa sisältöä. Media-alan resurssit ja edellytykset tehdä syvällisiä ja laaja-alaisia liiketoiminnan, teknologian ja yhteiskunnan näkökulman kattavia juttuja heikenevät koko ajan.

F12(10): jutuista tulee aina vaan lyhkäsemiä ja lyhkäsemiä, ja ne on nyt jo tavallaan liian lyhkäsiä, niin että voitaisiin tehdä jo jotain innovaatiojournalististen periaatteiden mukaan olevia juttuja.

5.3 Arvioita ja parannusehdotuksia

Vuoden 2010 stipendiaatteihin David Nordfors jätti ristiriitaisen vaikutelman. Häntä kuvattiin miellyttäväksi, raja-aitoja ylittäväksi ja innostavaksi. Toisaalta hän toisti itseään, esitti samoja esimerkkejä, eikä tuntunut olevan kiinnostunut journalismista. Hän tuntui olevan hyvä luomaan verkostoja, mutta käytännön asioita hän ei osannut järjestää. Hyvä assistentti pelasti paljon.

F10(10): sillä oli aina silleen, että mennään New Yorkiin ja sit kaikki oli, et joo, että millon, no tossa kohta parin viikon päästä, no jos mä nyt tilaan tästä lentolipun, niin pannaanko perjantaille vai lauantaille, niin sit, no en mä vielä tiä.

Ristivetoa syntyi myös ohjelman suunnasta, journalismin korvaamisesta viestinnällä. Myös rahoituksen jatkuva suuri tarve herätti kysymyksiä.

F11(10): ihan kaikkia kortteja ei paljastettu ja sillonhan journalisti muuttuu aina hyvin epäileväiseksi.

Konferenssin järjestäminen sähköpostitse eri puolilta mannerta herätti ihmetystä. Konferenssia suunniteltiin samaan aikaan järjestelyjen kanssa.

F12(10): Tää oli aika jännä, onko tä nyt innovatiivinen tapa tehdä konferenssi, et tähän se sähköpostitse, et ihmiset on eri puolilla Amerikkaa ja lähettelevät sähköposteja ja tekevät konferensseja.

Vuoden 2011 fellowt olivat David Nordforsin toimintaan selkeästi pettyneitä. Hän ei seurannut työharjoittelun tai konferenssijärjestelyjen edistymistä. Nordforsin kesken ohjelmaa päättynyt työsuhde aiheutti epätietoisuutta ohjelman päätöksen ja todistusten suhteen. Yhtenä syynä kasvaviin vaikeuksiin pidettiin assistentin poistumista jakson alkupuolella. Rahoitusasiat herättivät kysymyksiä edelleen.

F14(11): jos kerran puhutaan jostain mobile publishingista, ja meil ei oo yhden yhtä iPadia siellä käytössä, niin mitä ihmettä, mihin ne rahat menee?

Myös matkajärjestelyt tuottivat vaikeuksia, New Yorkin ohjelmassa oli epäselvyyksiä ja matkan hyöty kustannuksiin nähden oli kyseenalainen.

F15(11): Sitte ku sitä oli jo lentoliput ostettu ja muuta, nii ei tää käykään sinne [WTO:lle] että sopisko että mennäänki sitte seuraavalla viikolla. No ei se nyt sitte sopinu ja, sit ku New Yorkiin piti mieltii ohjelmaa ni, Davidin ajatus oli et ei sinne mitään ohjelmaa tarvi, että katotte sitte nähtävyyksiä.

Suomalainen koordinaattori Turo Uskali onnistui työssään pääsääntöisesti hyvin. Häntä kuvattiin avuliaaksi, ystävälliseksi ja luotettavaksi. Hänellä oli pieni, mutta alun suhteen tärkeä rooli. Vuoden 2011 fellowt olisivat kaivanneet häneltä jämäkämpää otetta ja tukea, etenkin alussa kun ohjelman aloitus uhkasi siirtyä.

F14(11): ottaa heti sellanen asenne siihen, et säätiö antaa paljon rahaa, et sille rahalle pitää saada vastinetta. Et nyt mun mielestä meiät jätettiin liikaa jotenkin yksin sinne sitte, jotenkin vähitellen itse tajuamaan asiat.

Stipendiaattikauden jälkeiselle ajalle olisi kaivattu johdonmukaisempaa ja aktiivisempaa stipendiaattiyhteisön ylläpitoa. Ohjelmaa olisi voinut myös markkinoida paremmin. Viimeisenä vuonna hakijoita oli varsin vähän, ja osa aikaisempienkin vuosien felloweista kuuli ohjelmasta vain sattumalta kollegalta.

Molempien vuosien fellowt toivoivat, että ohjelma olisi virallisesti osa Stanfordin yliopistoa. Olisi hyvä, jos stipendiaatit voisivat osallistua yliopiston opetukseen kiinnostuksensa mukaan, tai ainakin Stanfordin luentoja olisi osana lukujärjestystä.

F15(11): Et sen sijaan et ois kaks tuntii surffannu netissä, ni ois käynny kuuntelee joutain tyyppiä siellä vaikka, niin se ois ollu jotenki mielekkäämpää.

Oman innovaatiojournalismiohjelman sijasta voisikin olla hyvä pyrkiä mukaan johonkin jo olemassa olevaan ohjelmaan, esimerkiksi Knight Fellowship. Aikaisempien vuosien osallistujien tapaan (Lassila-Merisalo 2011, 12), myös akateemisen osuuden pidentämistä ehdotettiin.

Vaikka Stanfordin osuus valmistikin työharjoitteluun tutustuttamalla paikalliseen kulttuuriin ja liiketoimintaan, itse työskentely oli irrallaan Stanfordinista, eikä teorioista ollut apua. Tiiviimpää yhteyttä Stanfordin ja työharjoittelun välillä toivottiin aikaisempien vuosien harjoittelijoiden tapaan (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 13). Työharjoittelun tueksi kaivattiin säännöllisiä palautetilaisuuksia, joissa olisi voitu pohtia teorian ja käytännön yhteyttä ja saada palautetta harjoittelussa kirjoitetuista jutuista. Ohjelmassa olisi voinut olla myös enemmän käytännön journalismiin painottuvia osia (Perttu 2010). Ohjelman alkuaikojen "Fellowship-ohjelman sydän", keskusteluryhmä (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 7), ei ollut käytössä. Työharjoittelun ajalle kaivattiin myös järjestettyä ohjelmaa, kuten yritysvierailuja. Tästä mahdollisuudesta ainakaan vuoden 2011 stipendiaatit eivät tienneet.

Muita esille tulleita parannusehdotuksia olivat aloitusjakso ilman kotitehtäviä, paikallisia osallistujia mukana ohjelmassa, konferenssin järjestelyjen helpottaminen ja käytännön elämisen järjestelyissä auttaminen.

F12(10): olis joku toimisto jolle vois sanoa, että järjestäkää mulle asunto, sähkö ja nettiyhteys, ja telkkarikin olis ehkä hyvä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Kokonaisuutena ohjelma on ollut osallistujien kannalta menestys, ja kaikki ovat tulleet takaisin uusin taidoin ja ideoin. Toimittajat ovat laajentaneet asiantuntijuuttaan alueille, joihin pätevytyminen ei onnistuisi Suomessa (Posio 2010). Fellowship-ohjelman merkittävimmäksi vaikutukseksi on jo aikaisemmin todettu pikkuhiljaa paljastuva henkilökohtainen kasvu (Lassila-Merisalo - Uskali 2011, 16).

F11(10): Et voi olla, et ne suurimmat opit ja asiat mitä tämmönen saa aikaan, ni on joutain ihan muuta ku niitä mitä ehkä nyt puhutaan tässä, et mitä alkujakso anto ja mitä se uutishuonejakso, voi olla et se on ihan joku henkilökohtainen kasvu, jonka tämmönen vaan laukasee, puoli vuotta.

Ohjelmassa menestymisen kannalta olennaista on osallistujan oma aktiivisuus ja aloitteellisuus. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä, että myös ohjelman osat tulisi suunnitella huolellisesti etukäteen, niin matkojen kuin konferenssinakin osalta.

Näyttäisi siis siltä, että innovaatiojournalismin ohjelman alun tavoitteita akatemian ja käytännön yhdistämisestä (Uskali - Nordfors - Sandred 2008, 19) ei ole saavutettu, vaan ohjelman suurin anti ja hyöty onkin jossain muualla.

Tästä huolimatta, tai ehkä juuri tämän vuoksi, ohjelmaa tulisi jatkaa. Käytännön uutistyössä ei edelleenkään tunnisteta tai pohdita innovaatiojournalismin käsitettä, joten yliopiston ja uutistoimitusten välistä yhteyttä on syytä parantaa.

Koulutusohjelman virallisella statuksella ja järjestelyillä on suuri merkitys. Tulevaisuudessa ohjelman tulisi olla virallinen osa valitun koulutuslaitoksen opetusta, ja ohjelman suorittaneille olisi syytä olla järjestettyä alumnitoimintaa, jotta uudet opit ja ajatukset eivät haalistuisi pikkuhiljaa rutiinisuuden puristuksessa.

LÄHTEET

Uskali, Turo; Nordfors, David; Sandred, Jan: The Experiences of the Innovation Journalism Fellowship Program 2004-2008. (2008).

Lassila-Merisalo, Maria; Uskali, Turo: How to educate innovation journalists? Experiences of innovation journalism education in Finland 2004-2010. (2011).

Loppuraportit:

Manninen, Janne-Pekka: Näköalapaikalla Piilaaksossa. Loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle. Innovaatiojournalismin fellowship -ohjelma Stanford University 2010. (2010).

Perttu, Jukka: Loppuraportti osallistumisestani Stanfordin innovaatiojournalismin ohjelmaan 2010. (2010).

Posio, Matti: Kurkistus tulevaisuuteen: Innovaatioita ja journalismia. Loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle. Innovaatiojournalismin fellowship -ohjelma Stanfordin yliopistossa 2010. (2010).

Iovino, Zena; Markula, Siri; Torikka, Mikko: Injo Fellowship 2011. (2011).